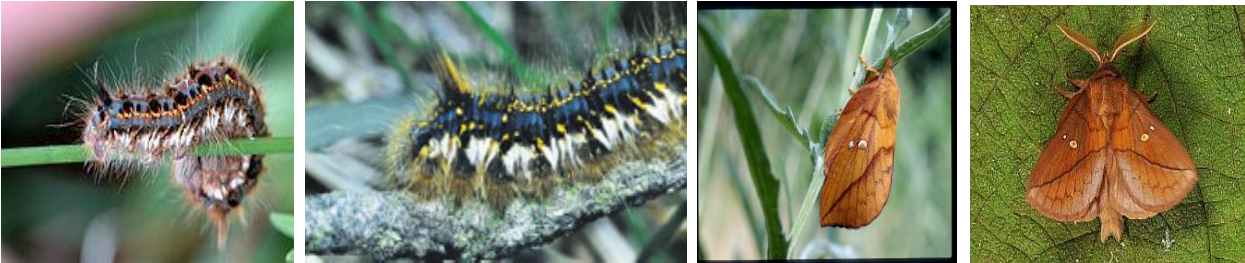

1. Mis riik?

- riigi ametlikus nimes esineb sõna paljurahvuseline
- riik on saanud oma nime isikunime järgi
- pindalalt on see riik maailmas 28. kohal
- riigis on kaks pealinna, ametlik ja tegelik

2. Eestis on jälle elavnenud rahvusputuka valimiskampaania. Naljahambad on pakkunud kandidaatideks puuki, herilast, kirpu, prussakat, ihnuskoid, sitasitikat, porikärbest jne. Tõsisemalt asjasse suhtuvad aga erinevaid sipelga ja lepatriinu liike, vaablast, kimalasi jne. Võrdlemisi palju on poolehoidjaid kogunud *Euthrix potatoria*, kelle puhul mainitakse, et röövik on kaunim kui valmik. Ta ei karda väikest külma, harrastab talisporti nii lume sees kui peal ja on kõva joomar nagu tema ladinakeelne nimigi ütleb. Negatiivse poole pealt võib välja tuua selle, et janu tõttu võib rünnata oma liigikaaslasti harrastades kannibalismi. Vihjeks, soome keeles kannab nime heinäorsu. **Kes?**

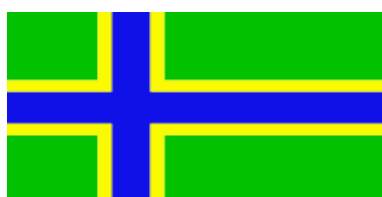
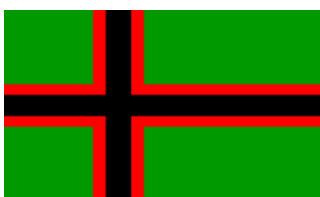

3. Sellesse roosõieliste sugukonna tompuu perekonda kuulub ka küsitav umbes 10 liigiga alamperekond, mille kõik liigid on pärit Aasiast. Eestis on neist kultuurtaimedena kasvamas umbes pooled liigid, takistuseks külmaõrnus ja niiskuse kartus. Neist tuntuima vili on Lõuna-Eestis teada kui karvapluum, Baieris ja Austrias Marille ja Hessenis Malete. Kuivatatud vilju tunnevad paljud türgi rahvad nimedega kuragaa ja urjukk ning araablaste hulgas on populaarne neist viljadest valmistatud pasta kamraddin. Seemned on vaid väikestes kogustes söödavad, sest sisaldavad mürgist ainet vesiniktsüaniidhapet. Paljud selle perekonna liigid on Euroopas tuntud ilutaimedena nagu Prunus mume Beni-Shidane. **Mis puud?**

4. Mirmillo, hoplomachus, secutor, retiarius, provocator, cupelarius.... **Mis seda mittetäielikku loetelu ühendab?**

5. Näete kahe rahva lippu. Rahvad ja nende kodumaad olid kirjalikes allikates tuntud juba üleelmisel aastatuhandel. **Nimetage mõlemad rahvad või maad.**

6. Teda on nimetatud USA parimaks füüsikaõpetajaks. Sündis 11.05.1918 New Yorgis ja omandas erialase hariduse Massachusettsi Tehnoloogiainstituudis ja Princetoni ülikoolis. Seejärel töötas Cornelli ülikoolis ja California Tehnoloogiainstituudis ja sai 1965. a. koos kahe teise teadlasega Nobeli preemia kvantelektrodünaamika alal tehtud avastuste eest. Ta oli kolm korda abielus ja väitis, et füüsika on nagu seks. Mõlemaga tegelemisel on ka mõnikord praktilisi tulemusi, aga peamine on siiski saadav nauding. 1949 esitas ta väljade kvantteooria võrrandite graafilise kujutamise meetodi, mida tuntakse tema nime kandvate diagrammidena. Need on abiks elementaarosakeste füüsika, ülijuhtivuse teooria jms. kirjeldamisel. Ta suri 15.02.1988 ja jättis meile tõdemuse, et uute ainete loomine on teoreetiliselt järgmine. Keemikud ütlevad, et missugused molekulid ja aatomid tuleb ritta seada ja füüsikud panevad need paika. **Kes on see juudisoost teadlane?**

7. Kuulsa NLKP XX kongressi ajal 1956. a., kus Nikita Hruštšov mõistis hukka Stalini isikukultuse, suri infarkti ühe Euroopa riigi kommunistide liider aastatel 1948 – 1956. **Kes ja mis riik?**

8. Sündis 1906 Otepää vallas. 1928 lõpetas nooremleitnandina Tondi sõjakooli. Ta oli 1932 – 35 üks soomusrongirügemendi laskespordiühingu asutaja ja juhatuse liige. Teisest maailmasõjast võttis osa Punaarmee koosseisus, osales ka Velikije Luki lahingus ning tõusis kindral Lembit Pärna adjutandi kohale. 1944 -1954 oli Siberis vangilaagris. Suri 1981 Otepääl. **Kes on see viiekordne maailmameister?**

9. See 1952 sündinud moelooja on öelnud, et lapsepõlves avastas ta kapist oma vanaema korseti, tegi seejärel Nanale ajalehepaberist rinnad ja kõik edasine on juba lihtsalt ajalugu. Ta disainis koonusekujulised rinnahoidjad, mille tegi maailmakuulsaks mitmekülgne artist oma ringreisil Blond Ambition ja dokumentaalfilmis „Truth or Dare“. Vihjeks – Nana on mängukaru. **Kes on see disainer ja kes on see artist?**

10. Sündis 1964, sai bakalaureuseks inglise keele õpetajana. Ta on Hiina suurima e-kaupluse asutaja ja tegevjuht. Aasia üks rikkamaid inimesi alustas töötamist 18 inimesega, praeguseks annab tööd enam kui 30000 inimesele. Ettevõtte ajalooline aktsiate esmaemissioon toimus eelmisel aastal ning oli Reutersi andmetel oma 25 miljardi dollariga maailma suurim. Hiljutisel Davosi majandusfoorumil avaldas ka oma firma edu saladuse, milleks on see, et ta on palganud nii palju naisi (47%). **Kes?**

11. *Pisum sativum* on üks vanimaid kultuurtaimi. Selle taime kasvatamise kohta Eestis on andmeid 13. sajandist. Sortideks on näitaks „Aamissepp“, „Valma“, „Looming“, „Herko“.
Milline kultuurtaim?
12. Kaelkirjak (*giraffa camelopardalis*) on maailma kõrgeim maismaaloom, ulatudes viie ja poole meetri kõrguseni. Tema üheks eripäraks on ka see, et pojad sünnivad sarved peas. Vahet tehakse üheksal üksteisele väga sarnasel alamliigil. Alamliigid erinevad üksteisest kasvu, levila ja veel millegi poolest. **Mis see on?**
13. Kirjanik Sergei Lukjanenko sündis 11.04.1968 Kasahstanis Žambõli oblastis Karataus ja omandas lastepsühhiaatri kutse Almatõs. Seal tegi ta oma esimesed kirjanduslikud katsed ja on nüüdseks Venemaal tõusnud üheks kultuskirjanikuks. Tuntust on eriti lisanud mustade ja valgete maagide võitlust kujutav sari, mille 6. raamat ilmus möödunud aasta lõpul. Selle sarja kaks esimest raamatut on jõudnud Timur Bekmambetovi lavastatuna ka kinolinale. **Küsime sarja esimese raamatu ja 2004 vändatud samanimelise filmi pealkirja**, mis on mujalt tuttav igale meie kilvarile. Vastata võib nii eesti kui vene keeles.
14. Täna 2675 aastat tagasi tuli hõimupealik saarelt, mille pindala on tänapäeval 36 860 km² ja kus elanikke üle 13 miljoni. Ta vallutas riigi, mille nime võib kohata Square Enixi toodetud 2013. aasta arvutimängus Tomb Raider. Pärimuse järgi pani ta aluse riigile ja dünastiale, mis on kestnud tänapäevani. Aastast 1336 tähistatakse tänast päeva kohalike sõjameeste hulgas kui riigi asutamise päeva. Me ei küsi, mis nime kannavad riik ja dünastia tänapäeval, vaid **mis saarelt tuli valitseja ja mis riigi ta vallutas?**
15. Tartlased teavad hästi tähekombinatsiooni HTG ja meile on ka teada, et seal koolis on pikad mälumängutraditsioonid. Teiste maade kilbarid teaksid võib-olla HTG peer groupsi ja ühte valuutat, mis nägi ilmavalgust juba 1813. Tänapäeval on üllatav teada, et selle valuuta nimetus tuleneb hispaania keelest ja on mugandatud kohaliku keelde. Sellel hispaaniakeelsel sõnal on palju tähendusi nagu paks, rasvane, õnnemängu peavõit, suur ja tähtis. Koloniaalajastul tähistati selle sõnaga ka tükeldatud münte. Nädal tagasi oli kurss 1 EUR = 52,8 HTG. **Mis riigis või territooriumil on see valuuta käibel ja kuidas on tema nimi?**

16. Olümpiamängude ajaloos on meeste odaviske olümpiakuld Euroopast välja läinud ainult kahel korral. 2012. a. Londonis oli suurüllataja Trinidad ja Tobago sportlane Keshorn Walcott, kes on kõigi aegade noorim olümpiavõitja meeste odaviskes oma 19 eluaastaga. **Kes on teine väljaspoolt Euroopat meeste odaviske olümpiavõitja?** Õige riik annab 1 punkti. Muul kergejõustikualal on sama perekonnanimega sellel riigil olümpiavõitja ka 1992. aastast, kes on kehtiva maailmarekordi omanik.
17. Ta oli esimene sõdurkeiser, suri sõjakäigu ajal Yorkis 211. aastal. Rajas rooma keisrite Aafrika dünastia. Oli ka ainus rooma keiser, kes on maetud Suurbritannia territooriumile. **Kes?**

18. **Kes on pildil?**

19. **Mis keemiline element?**

- ladinakeelse nime on saanud araabia keelest
- avastati 1807. aastal
- maakoos leidub 2,6% ja levikult 7. kohal
- inimkeha massist moodustab 0,2% ja on 8. - 9. kohal
- on tähtis bioelement ja esineb ioonina kõigis elusrakkudes

20. Eluaastad 1936 – 2010. Sündis Elvas, enne lapsendamist kandis nime Bronislaw Vjazhowsky. 1964 lõpetas TRÜ õigusteaduskonna. Loonud mitusada laulu, 1000 lauluteksti, kirjutanud ja avaldanud luulet, vesteid, novelle, romaane, näidendeid. Kasutanud pseudonüümi Kraavi Sass. **Kes on see multitalent?**

21. Vanemale põlvkonnale on üldtuntud I. Repini maal „Kasakad Türgi sultanile kirja kirjutamas“. **Mis on pildil kujutatud atamani nimi?**

22. Pentagoni peetakse maailma suurimaks hooneks. **Millest on valmistatud Pentagoni karkass (kandev konstruktsioon)?**

23. Selle koeratõu esimene esindaja on nimeliselt teada. Selleks oli 1917 sündinud Lord Gladiator. Tõu aretamisega alustas James Hinks siiski juba 1850. Tõu arengule on teiste hulgas (lisaks kahele peamisele) oma panuse andnud ka Dalmaatsia koer, Pachón Navarro, Borzoi ja Kolli. Täna eristatakse väiksemat, eesliitega mini või kääbus, turja kõrgus 25-36cm ja suuremat, ilma eesliiteta standart, turja kõrgus 48-51cm. Lühikeste karvade värvus valge või valgekirju või kolmevärviline või „tiiger“. Vaatamata sellele, et algselt sooviti saada tugevat ja vastupidavat võitluskoera on siiski tegemist väga sõbraliku, aga põikpäise ja kõrge valulävega tõuga. **Mis tõug?**

24. Maailmanäitusi (EXPO) on peetud alates 1851. aastast Londonis. Järgmine algab juba maikuus sel aastal Milanos. Eesti on osalenud näiteks Lissabonis(1998), Hannoveris (2000), Shanghais (2010). Loodame, et vaatamata tekkinud probleemidele näitusepaviljoni ehitamisega, kujuneb osavõtt edukaks. Rahvusvahelise Näituste Büroo egiidi all on maailmanäitusi toimunud kõige enam USAs (tervelt kahekümmel korral). Küsime aga **mis linnas on korraldatud kõige rohkem EXPOsid?**

25. Läheneb 87. filmi Oscarite jagamine. Enim Oscareid ühe filmi kohta, nimelt 11 on võitnud kolm filmi: „Sõrmuste isand: kuninga tagasitulek“ (2003), „Titanic“ (1997) ja Küsitav film valmis 1959, režissööriks William Wyler, peaosas oli Charlton Heston. **Mis film?**

26. **Millisel spordialal kasutatakse neid abivahendeid?** Kuigi tegemist on olümpiaalaga, siis neid asju olümpiamängudel ei näe.

27. Sündinud Saksamaal 1972. Juba 2005. aastal valiti Tartu Ülikooli professoriks. Teda on tunnustatud 1998. aastal Eesti Vabariigi teaduspreemiaga keemia ja molekulaarbioloogia alal (olles üks kollektiivi liige), on auhinnatud Sihtasutuse Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore teadlase preemiaga 2003. aastal ja valitud 2006., 2008., 2009., 2010. ja 2011. aastatel TÜ *Realia et naturalia* valdkonna kümne parima õppejõu hulka.
Kes?

28. 1. aprillil avatakse arvatavasti maailma lühim rahvusvaheline kommertslennuiliin. Vahemaaks on 50 km ja lend kestab 10 minutit. **Mis pealinnade vahel see lend hakkab toimuma?**

29. **Millise kahe riigi piiril asub** ainuke maa-ala (2060 km²) maailmas (arvestamata väikesi kuni mõnekümne ruutkilomeetri suurusi tükke), nn eikellegi maa, mida ükski riik enda omaks ei taha? Antarktikat ja väljaspool maakera asuvaid taevakehi mitte arvestada.

30. Hestia (Rooma Vesta) oli ohvritule ja kodukolde jumalanna, kodu ja laste kaitsja. **Kes on need kaks, kelle kosjad lükkas ta tagasi ja töötas jääda neitsiks?**

31. **Kes** on see Taagepera vallas aastal 1900 sündinud luuletaja ja tõlkija, kelle lapselaps on Karl Martin Sinijärv? Koos Albert Kivikasega on kirjutanud futuristliku värssbrošüüri „Ohverdet konn“.

32. **Küsime kunstnikku**, kes oli barokiajastu suurimaid portretiste.

33. Atmosfäärifüüsik, polaaruurija ja ökoloog Enn Kaup on töötanud külalisteadurina Uppsala ja Uus-Lõuna-Walesi ülikoolides ning Tokyo polaaruuringute instituudis külalisprofessorina. On viibinud Antarktikas 8 ekspeditsiooni koosseisus. Neist 5 korda NSVL ekspeditsiooniga. **Millise kahe riigi ekspeditsioonide koosseisus oli ta veel?** Need riigid ei asu Euroopas.

34. F. Caruana (Itaalia), A. Giri (Holland), H. Nakamura (USA), W. So (USA) on mehed maailma esikümnest. **Mis spordialal?**

35. Esimese välismaa popansamblina sai loa NSVLs esineda 1978. aastal Boney M. Neile esitati ka üks tingimus. **Milline tingimus?**

36. Eesti meistrivõistlusi mälumängu üksikmängus on peetud alates 1979. aastast. Kõige rohkem, koguni kümme korda on meistriks tulnud Aare Sirel. Valitsev Eesti meister üksikmängus on Igor Habal, kes vaatamata oma noorusele on juba kolmekordne meister. Neljakordseid meistreid on kaks. **Kes?**
37. Järjekordselt on selgunud maailma muusikaparemik. 57. Grammyde jagamisel võitsid kolm auhinda tuntud artistid Beyonce, Pharrell Williams ja Rosanne Cash. Koguni neli auhinda sai aga kahekümne kahe aastane laulja ja laulukirjutaja. **Kes?**
38. Teatavasti on inimesel vähemalt neli maitsetaju – magus, hapu, soolane ja mõru. Aga jaapanlased teavad veel ühte. Alates 1908. aastast K. Ikeda väljapakutust on toimunud teaduslik vaidlus selle üle. Seda maitsetaju andvaid aineid leidub looduslikult mitmetes toitudes, näiteks lihas, kalas, köögiviljades ja piimatoodetes. See maitse on õrn, seguneb hästi teiste maitsetega ning toob nende maitse eriliselt esile. Paljud inimesed ei tunne seda maitset ära, kuid see mängib suurt rolli maitsva toidu juures. **Milline jaapanipärane termin tähistab seda siiski veel vaieldavat viendat põhimaitset?**
39. Masinad on meid ümbritsevas maailmas nii tavalised, et harva mõtleme nende leiutamisele või kuidas üks või teine masin mõjutab meie igapäevaolu. Selle poole suunab huvilisi Eric Chaline` raamat „Viiskümmend masinat, mis muutsid ajalugu“. Autori lähtekohaks on valitud aasta 1801 ja ajaliselt viimaseks 1996. a. valmistatud toode. **Mis on need kaks tähtsat masinat?**
40. 1952. a. Helsingi olümpiamängudel sai Bruno Junk oma pronksmedali eest preemiaks 5000 rubla. Sellest üks viiendik peeti kinni. Mis otstarbel? Olgu öeldud, et tegemist polnud tulumaksuga ega NSVL siseriikliku otstarbega. **Seega mis riigiga on tegemist ja milleks?**

Vastused

1	Boliivia.	MH	Geogr
2	Rohukedrik.	VT	Loodus
3	Aprikoosipuud.	VT	Loodus
4	Gladiaatorid.	RH	Ajalugu
5	Karjala ja vepsa.	VT	Varia
6	Richard Feynman.	VT	Teadus/tehn
7	Boleslaw Bierut (sünninimi Biernacki), Poola.	MK	Poliitika
8	Alfred Kukk, 1937 Argentina karika võitnud Eesti meeskonna liige.	MK	Sport
9	Jean Paul Gaultier ja Madonna.	VT	Varia
10	Jack Ma ehk Ma Yun.	RH	Maj
11	Harilik hernes.	MK	Loodus
12	Karvastiku muster.	MK, RH	Loodus
13	Öine vahtkond (Nochnoi dozor).	VT	Kirj
14	Kyushu saar, Jamato (Jamatai).	VT	Ajalugu
15	Haiiti gurd e. gourde.	VT	Varia
16	Cyrus C. Young (USA) 1952 Hesingis (Kevin C. Young Barcelonas).	RH	Sport
17	Septim(i)us Severus.	MK	Ajalugu
18	Martina Hingis ja Leander Paes.	RH	Sport
19	Kaalium.	RH	Teadus/tehn
20	Heldur Jõgioja.	MK	Varia
21	Ivan Sirko.	MK	Kunst
22	Puit.	UK	Varia
23	Bullterjer.	UK	Loodus
24	Pariisis 7 korda (1855, 1867, 1878, 1889, 1900, 1937, lisaks mitteiniversaalne EXPO 1947).	MK, RH	Maj
25	Ben–Hur.	RH	Film
26	Vibusport ehk vibulaskmine.	UK	Sport
27	Ivo Leito.	RH	Teadus/tehn
28	Viin ja Bratislava.	RH	Maj
29	Egiptuse ja Sudaani piiril asuv Bir Tawil.	MH	Geogr
30	Apollon ja Poseidon.	MK	Antiik
31	Erni Hiir.	MK	Kirj
32	Frans Hals (1581 – 1666).	RH	Kunst
33	Austraalia (2 korda), India (1 kord).	MK	Teadus/tehn
34	Male.	RH	Sport
35	Ei tohtinud esitada lugu Rasputinist.	MK	Muus
36	Eik Sagen (1993, 1995, 2005, 2007), Indrek Salis (1998, 2002, 2003, 2010).	RH	Sport
37	Sam Smith.	RH	Muusika
38	Umami.	RH	Varia
39	J. M. Jaquardi kudumismasin ja mobiiltelefon Motorola Startac.	RH	Teadus/tehn
40	Hiina rahvamajanduse taastamiseks.	MK	Varia